

cegovini, a i u ovom slučaju razlozi su više nego opravdani. Naslov asocira na sintezu historije Konavala u XV stoljeću. No, iako ima i elemente sveobuhvatnog pregleda, ponuđeni sadržaj zapravo pretpostavlja i podrazumijeva sintezu konavoske prošlosti kao budući veliki zadatak koji se nalazi pred strukom. Radi se o svojevrsnom širokom predstavljanju prikupljene najvažnije izvorne građe za historiju Konavala. Velika količina pokazatelja delegira prezentaciju ove knjige u elektronskom

obliku radi lakšeg sagledavanja i kontrole prikupljenih informacija. Prikupljena baza onomastičkih, toponomastičkih, antroponomastičkih, hagiotopeografskih i drugih pokazatelja predstavlja pravo bogatstvo za sagledavanje historije dubrovačkog zaleđa i u tom pravcu će imati stručnu pažnju i trajni doprinos kao nezaobilazno djelo u budućim istraživanjima ■

Esad Kurtović

Andrej Rodinis, *Aleksandar Poljanić, Hrvatska misao*. Sarajevo: Matica hrvatska Sarajevo, Časopis za umjetnost i znanost, XV/ 3-4/11 (57), Dobra knjiga, 2011, 277 str.

Ogranak Matice hrvatske u Sarajevu uspio je u julu 1996, samo tri dana nakon osnivačke skupštine ogranka, biti aktivan na polju izdavačke djelatnosti i pokrenuti časopis *Hrvatska misao*. Radilo se, ustvari, o obnovi mjesečne revije koju je glavni pododbor Matice hrvatske u Sarajevu izdavao u razdoblju 1943. i 1944. godine, nakon čega se zadržalo ime časopisa kao znak kontinuiteta. U ovom broju časopisa imamo samo jedan prilog mladog docenta i arhivista Andreja Rodinisa. Doktorirao je 2009. s temom *Institucije javne uprave u Bosni i Hercegovini (1918-1945): funkcije i upravljanje zapisima*. Autor je brojnih radova iz oblasti arhivistike. Njegov prilog u *Hrvatskoj misli* po svojoj suštini i širini teksta mogao je biti i zasebna knjiga, no autor se ipak odlučio štampati svoj rad u časopisu.

Rodinis započinje priču o Aleksandru Poljaniću „senzacionalnim“ otkrićem Tvrt-

kove povelje u sefu Narodne banke u Sarajevu i prilogom objavljenim tim povodom u listu *Svijet* br. 157 iz 1961. godine. Citirajući autora teksta Hamida Dizdara, Rodinis u uvodnom poglavlju postavlja pitanje kakav je put Poljanićeve zbirke od 1945. do danas. Autor se opredijelio za ovaj termin u jednini, iako bi se moglo govoriti o više različitih zbirki vrijednog kolekcionara Poljanića. Također je zanimljivo pitanje može li se uopće saznati šta je sve zaista bilo u zbirci i je li u zbirci bilo nešto čega više nema.

U slijedećem poglavlju imamo osnovne biografske podatke o Poljaniću. Njegov otac Marko bio je u austrougarskoj službi u više bosanskohercegovačkih gradova. Poznao se sa fra Grgom Martićem, s kojim se često dopisivao. Kada mu je otac umro, Aleksandar je imao 11 godina. Školovanje provodi u internatu. U Beču je upisao Trgo-

vačku akademiju, a od 1903. počeo je raditi u Zemaljskoj banci. Sačuvani su izvori o njegovom životu između dva svjetska rata, u periodu kada je i skupio impozantnu zbirku.

Rodinis je opisao Poljanićev profesionalni život, pri čemu je posebno interesantno poglavlje o njegovim sakupljačkim aktivnostima. U Sarajevu je imao širok krug prijatelja, historičara i književnika, što je ostavilo traga na široko polje interesovanja ovog strastvenog kolekcionara. Interesovao se za historiju, posebno za srednjovjekovni period i Crkvu bosansku. Na fonu svojih interesovanja zapisao je slijedeće: „Narod bez svoje povijesti/ Putnik je bez putnog lista/ Zaprijeke nalazi svud/ Daleko ne može doć.“ Poljanić je otkupljivao samo djela koja se odnose na historiju i pjesništvo. Imao je jednog podvornika koji je prvi pregledavao rukopise i tačno znao šta to Poljanića interesuje. Veliki broj orijentalnih rukopisa poklonio je HAZU-u.

U periodu između dva svjetska rata Poljanićeva bogata zbirka korištena je u naučne svrhe. Jedan od korisnika građe bio je i Aleksandar Solovjev, koji se poslužio istom uz dopuštenje vlasnika. Solovjev je, koristeći se građom, datirao jedan rukopis Dušanovog zakonika u XV stoljeće. Uvid u Poljanićevu numizmatičku zbirku imao je Ivan Renđeo. U toj zbirci nalazio se 1936. i zlatnik za koji je Renđeo tvrdio da pripada bosanskom kralju Stjepanu Tomaševiću. Za posjedovanje bogate numizmatičke zbirke Poljaniću su odali priznanje, osim Renđea, Alfred Makanec i Milan Rešetar.

Bio je zainteresiran i za filateliju. U njegovoj kolekciji nedostajala je samo jedna markica iz austrougarskog doba. Marta 1941. učlanio se u Hrvatsko filatelističko društvo u Zagrebu. Za njegove uspjehe u filateliji značajno je bilo poznanstvo s

Marinom Curinaldijem. Poljanić je u bankovnom sefu krio i zbirku prijatelja Josipa Ungara, koji je ubijen u Jasenovcu. Ovu zbirku konfiskovao je tokom rata lično Ante Pavelić.

Poljanić je uhapšen 30. juna 1945, a osuđen je 1. augusta iste godine. U optužnici se ističe da se u gradu stvorilo mišljenje kako se u njegovoj kancelariji rješavaju svi problemi Sarajeva i politička pitanja zbog njegovog visokog društva. Nakon amnestije pušten je 29. septembra 1945, a u novom procesu osuđen je na dvogodišnji prisilni rad. Njegov brat Feliks završio je kao ustaški imigrant u Argentini. Početkom 1947. uslijedila je zapljena imovine Aleksandru i njegovom bratu Feliksu. Do tada je Aleksandar imao nekretninu sa sedam stanova.

Dio velike Poljanićeve zbirke konfiskovan je odmah nakon suđenja, a dio je ostao zaključan u sefu bivše Zemaljske banke, čak do 1961. godine. Sef je tada morao biti obijen, jer se više nije znalo kod koga je ključ. Bilo je prijedloga da se numizmatička zbirka preda u Beograd, ali su reagovali iz Zemaljskog muzeja i tražili da se preda institucijama u Sarajevu. Formirana je Komisija koja je utvrdila kojim institucijama će se ustupiti građa. Komisija je formirana 15. januara 1962, i pet dana kasnije ista podnosi Izvještaj, koji Rodinis donosi u potpunosti. Iz izvještaja se vidi da je u sefu bilo zaključano 11 paketa i kofer sa filatelijom. Komisija je predložila da se predmeti iz zaostavštine dodijele različitim kulturnim institucijama u Sarajevu. Tom prilikom je Zemaljskom muzeju dodijeljena Povelja bosanskog kralja Tomaša braći Jurčinićima iz 1459. godine, pisana na pergamentu. Smještena je u čeličnoj kasi zajedno s Tvrtkovom poveljom iz 1380. godine, koju je muzej posjedovao odranije. Autor uka-

zuje na svjesno izbjegavanje Poljanićevog imena u institucijama koje su preuzele njegovu konfiskovanu građu. Dijelovi njegove zbirke koji su pripali pojedinim ustanovama tretiraju se kao poklon. Rodinis je također pokušao izvršiti popis zbirke Aleksandra Poljanića u podnaslovu teksta *Virtualni inventar*. Zbirka je razdijeljena raznim kulturnim ustanovama, a te ustanove se formiraju upravo u to vrijeme, nakon Drugog svjetskog rata, ukoliko se izuzme Zemaljski muzej. Dio zbirke raznim ustanovama je, prema Radinisovu mišljenju, imala negativne posljedice za kulturnu baštinu Bosne i Hercegovine. Autor ističe da je u jednoj od navedenih ustanova čak bio spriječen obaviti potrebna istraživanja o ovoj temi. On ne navodi o kojoj instituciji je riječ, ali budući da u radu imamo priložene rezultate istraživanja o dijelovima zbirke iz više različitih institucija, možemo primijetiti da je jedino Muzej grada Sarajeva javna ustanova koja čuva dijelove zbirke čiji rezultati nedostaju.

Posebno je interesantno pitanje koje postavlja Rodinis: Po kojim kriterijima je zbirka od velikog značaja podijeljena pojedinim kulturnim ustanovama? Ako se već zbirka nije mogla sačuvati kao cjelina, onda se pojedini njeni dijelovi nisu smjeli komadati i ustupati različitim institucijama. Tu su završili i različiti zapisi i dokumenti porodice Poljanić koje autor naziva Fondom Poljanić, u smislu u kojem se termin fond upotrebljava u arhivistici.

Kada piše o numizmatičkoj zbirci Poljanića, autor ističe problem zlatnika kojem se nakon Drugog svjetskog rata gubi svaki trag. Zlatnik se prilikom likvidacije sefa

uopće ne spominje. Rodinis navodi nekoliko mogućih opcija gdje je zlatnik mogao završiti, nakon čega se pola stoljeća po Poljanićevu hapšenju zlatnik našao na aukciji u zagrebačkom hotelu *Esplanade*, gdje je prodan za 235.000 kuna. Kao što se iznenađujuće pojavio, zlatnik je opet nestao i ponovo ostao nedostupan javnosti. Osim numizmatičke, Poljanićeva filatelistička zbirka smatrala se najboljom u Bosni i Hercegovini. Samo Historijskom muzeju je 1962. predat 4.501 komad iz ove zbirke.

U bogatoj historijskoj građi Poljanića najstariji dokumenti bili su Tomaševa povelja iz 1459. godine i Poljičke isprave. Tu je još i građa trgovačkih kuća iz Bosne i Hercegovine, ostavština Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka, te građa raznovrsnog porijekla koju Rodinis naziva *Varia* i donosi njen popis na sedam stranica. Impresivna je Poljanićeva biblioteka sa preko 3.000 naslova. Likvidacijom sefa, zbirka afiša razdijeljena je raznim institucijama. Afiše je Rodinis hronološki pobrojao na čak 16 strana teksta, što govori o imponantnom broju raznih plakata, proglašavanja i letaka koje je skupio strastveni kolekcionar.

Bez sumnje, Rodinis je upravu kada Aleksandra Poljanića smatra jednim od najznačajnijih privatnih kolekcionara u Bosni i Hercegovini do 1945. godine. Pokazuje to ovaj Rodinisov rad, koji na kraju teksta sadrži kao prilog 32 ilustracije i četiri dokumenta: optužnicu protiv Poljanića, dvije presude i zaključak suda o prijenosu konfiskovane imovine ■

Adis Zilić